

BARNEOMBUDET

Universitets- og høgskolerådet (UHR)

Vår ref:
18/00310-2

Saksbehandler:
Kjersti Botnan Larsen

Dato:
8. mai 2018

Barneombudets svar på høring om reviderte nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanningen

1. Innledning

Barneombudet takker for muligheten til å gi innspill til reviderte retningslinjer for barnehagelærerutdanningen. Nye retningslinjer er viktig for å sikre at barnehagelærere får en utdanning som gir likt læringsutbytte på tvers av lærerutdanningsinstitusjonene.

Barneombudet synes generelt at det er mye bra i utkastet som er sendt ut på høring. Vi er opptatt av at barna får opplæring som gjør dem i stand til å mestre sine liv. Vi ønsker at retningslinjene i større grad avspeiler forpliktelsene i barnekonvensjonen og den nye rammeplanen for barnehagene. Viktige tema for oss er derfor at retningslinjene har læringsutbyttebeskrivelser knyttet til barns rettigheter, medvirkning, kropp, grensesetting og relasjoner, samt forebygging og håndtering av vold, overgrep og mobbing.

2. Barneombudets mandat

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Vi skal særlig følge med på at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vi skal av eget tiltak, eller som høringsinstans, ivareta barn sine interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter, foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet, med mer. Barneombudets mandat er avgrenset til barn under 18 år.

3. Barnekonvensjonen må omtales særskilt

Barneombudet mener at utkastene ikke avspeiler Norges forpliktelser etter barnekonvensjonen godt nok. Vi minner her om at FNs barnekonvensjon gjelder som norsk lov, jf. menneskerettsloven § 2. En av forpliktelsene som følger av dette er at Norge skal sette inn alle egnede tiltak for å sikre gjennomføringen av de rettighetene og pliktene som følger av konvensjonen, jf. art. 4.

Det er fastsatt i barnekonvensjonen art. 42 at barn og voksne skal kjenne til rettigheter etter konvensjonen. FNs barnekomite har i generell kommentar nr. 5 om gjennomføringen av barnekonvensjonen presisert at opplæring og kompetanseutvikling er viktig for implementeringen. Her spiller de ulike lærerutdanningene en viktig rolle.

Vi etterlyser at barns menneskerettigheter, og særlig barnekonvensjonen, løftes tydeligere frem. Barneombudet har merket seg at «menneskerettigheter» er et tema i kunnskapsområdet «samfunn, religion, livssyn og etikk». Dette mener vi er positivt, men vi foreslår at

Postadresse:
Postboks 8889
Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Karl Johans gt. 7
0154 OSLO

E-post:
post@barneombudet.no
Tlf: 22 99 39 50
Org.nr: 971 527 765

www.barneombudet.no

barnekonvensjonen nevnes særskilt. Barnehagelærerne må ha kompetanse til å legge til rette for at barns rettigheter oppfylles. Det er avgjørende at barn og unge får opplæring om, gjennom og for menneskerettigheter. Vi mener at kunnskap om barns rettigheter og å ha et barnerettighetsperspektiv bør omtales særskilt. Vi foreslår derfor et eget punkt om dette under kunnskapsområdet «Samfunn, religion, livssyn og politikk». Dette kan gjøre gjennom at det legges til punktet «har kunnskap om barns rettigheter etter barnekonvensjonen og hva en rettighetsorientert praksis innebærer for arbeidet i barnehagen».

4. Barns medvirkning

Barneombudet er glad for at barns medvirkning er omtalt i kunnskapsområdet «Samfunn, religion, livssyn og politikk». Imidlertid ønsker vi at dette løftes frem mer gjennomgående i retningslinjene. Barns medvirkning må gjennomsyre alle kunnskapsområdene, og dette bør være et gjennomgående tema i barnehagelærerutdanningene. Vi viser her til barnekonvensjonen artikkel 12 som gir barn rett til å bli hørt. Denne retten blir tolket slik at den også gir barn en rett til deltakelse i vid forstand. Vi viser også til at barn har en lovfestet rett til medvirkning etter barnehageloven § 3, og at dette er gitt en særskilt omtale i ny rammeplan. Dette må gjenspeiles i retningslinjene. For å oppfylle rettigheten må barn få kunnskap om retten sin, samt få den nødvendige kompetanse slik at de kan medvirke på ulike måte. Vi ber UHR-LU gjennomgå retningslinjene og se hvor barns medvirkning bør innarbeides.

5. Kunnskap om kropp, grensesetting og relasjoner

Barneombudet ber om en tydeliggjøring av læringsutbyttebeskrivelsene slik at det er særskilt omtalt at kropp, grensesetting og relasjoner er tema som være med i utdanningen. En styrket opplæring om kropp, grensesetting og relasjoner er en forventning ikke bare fra Barneombudet, men også fra Stortinget, regjeringen, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og likestillings-departementet. Slik vi ser det, er det nødvendig at disse temaene løftes enda bedre og mer helhetlig frem for å oppfylle disse forpliktelsene.

Her viser vi også til at regjeringen i Jeløya-erklæringen under punktet reproduktiv helse på side 44 understreker at «*Barn, unge og voksne trenger kunnskap og trygghet for å ta selvstendige valg om egen kropp og seksualitet*». Blant tiltakene regjeringen skisserer finner vi at det skal «*sikre gode undervisningsopplegg i barnehage og skole, slik at barn og unge har kunnskapen, ferdighetene og holdningene de trenger for å respektere hverandre og ta informerte valg*». Barneombudet mener at dersom dette skal kunne gjøres på alle relevante nivå i barnehage og skole, er det avgjørende at dette følges opp i arbeidet med retningslinjene slik at studentene får den nødvendige kompetansen.

Barneombudet viser også til «*Snakk om det!*» *Strategi for seksuell helse (2017-2022)* hvor Helse- og omsorgsdepartementet trekker frem barnehagers og skolers viktige rolle.

Barneombudet viser også til familie- og kulturkomiteen på Stortinget har fremmet flere anmodningsvedtak av betydning for retningslinjene i Innst. 208 S (2017-2018). Vi viser blant annet til anmodningsvedtak nr. 599, av 25. april 2017, jf. Innst. 247 S (2016-2017) som lyder

«Stortinget ber regjeringen gjennom den kommende fagfornyelsen å sikre at temaer knyttet til kropp og grenser skal være en del av opplæringen i barnehageløpet, barneskolen, ungdomsskolen og videregående opplæring for å forebygge seksuelle overgrep.»

Vi ber derfor UHR-LU om å sikre at anmodningsvedtaket i Stortinget oppfylles bedre i de endelige retningslinjene.

Vi viser her også til at temaene kropp, grensesetting og relasjoner er gitt en bredere omtale i den nye rammeplanen enn tidligere, se kapittel 3 barnehagens formål og innhold om at barnehagen skal «fremme vennskap og fellesskap» hvor det står at personalet skal:

- samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner

Det samme gjelder fagområdet «Kropp, bevegelse, mat og helse» hvor det står at barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser og:

- Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna
  - blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
  - setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser [...]
- Personalet skal
  - bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser»

Vi forventer at dette avspeiles i retningslinjene. Slik vi leser utkastet er dette ikke godt nok dekket til at personalet blir trygge på dette.

6. Vold, overgrep og mobbing er tema som mangler

Barneombudet er bekymret for at sentrale tema som vold, overgrep og mobbing ikke vil bli dekket på en god nok måte i barnehagelærerutdanningen på alle institusjonene om det ikke gis tydeligere føringer om dette i retningslinjene. Opplæringen som gis i disse emnene må være rettighetsbasert og gi studentene kompetanse om hva dette er som de kan bruke for å forebygge og håndtere det, samt lære barna om det.

Barneombudet mener at retningslinjene må ha læringsutbyttebeskrivelser som presiserer at studentene skal ha generell kompetanse om forebygging og håndtering av vold i vid forstand. Vi viser her til at Norge etter barnekonvensjonen artikkel 19 er forpliktet til å treffe alle egnede opplæringsmessige tiltak for å beskytte barn mot alle former for vold. Voldsbegrepet i barnekonvensjonen er bredt og dekker alle former for fysisk, psykisk og seksuell vold utført av voksne, andre barn og barnet selv. Barnekomiteen har selv presisert at mobbing omfattes.¹

Barnekomiteen har understreket at opplæringen skal gis til både voksne og barn og at opplæringen skal:

- Ta opp og bekjempe holdninger, tradisjoner, skikk og bruk, atferd som tolerer og bidrar til vold mot barn,
- Bidra til å øke barnas livsferdigheter, kunnskap og engasjement²

---

¹ FNs barnekomité (2011) *Barnets rett til frihet fra alle former for vold*. Generell kommentar no. 13.

² FNs barnekomite (2011). *Barnets rett til frihet fra alle former for vold*. Generell kommentar no. 13.

Her viser vi også til den nye rammeplanen kapittel 3, barnehagens formål og innhold hvor det står at personalet skal «forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre».

Videre viser vi til forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen § 2 hvor vold og overgrep er nevnt i flere av læringsutbyttebeskrivelsene. Dette må også være mulig å gjenfinne i retningslinjene som operasjonaliserer forskriften.

Barneombudet foreslår derfor at kunnskap om forebygging og håndtering av mobbing, vold og seksuelle overgrep må være nevnt i område «natur, helse og rørsle» i en eller flere læringsutbyttebeskrivelser. Det er ikke tilstrekkelig med kjennskap til nasjonale føringer om helsefremmende og forebyggende tiltak. Dette må synliggjøres og det må være ferdigheter som kandidaten har.

Vennlig hilsen

Anne Lindboe
barneombud

Kjersti Botnan Larsen
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.